

PATHÉFON SALONORKESTER 1920

Om dette orkester kan Dirch Passer/Tao Michaëlis faktisk citeres ordret: " ... det eksisterede slet ikke, man ved intet om det!" Der kendes ingen detaljer hverken om besætning eller funktionsperiode - formentlig er der udelukkende tale om en (eller måske flere) mere eller mindre fast/e studiegruppe/r.

Orkestret indspillede for plademærket Pathéfon (et undermærke hos William Farre) blandt andet tidligt i juni 1920 (se diskografi). En side, "Dardanella", er af kompositorisk svag interesse i "jazz"-sammenhæng.

På dette tidspunkt var det ofte Olfert Jespersen, der dirigerede husorkestret for Pathéfon, og han har muligvis været involveret ligesom det kan tænkes, at musikere fra hans orkester (eventuelt hele hans orkester), der residerede i Zoologisk Haves Restaurant, medvirker.

Olfert Willemoes "Knag"/"Knasper" Jespersen (1863-1932) voksede op i Nyboder, København. Syg af astma hele livet. Som 10-årig musikalsk vidunderbarn på Vesterbros Teater. Tidligt janitshar i musikdir. Varialis Orkester, modtog sideløbende klaverundervisning. Akkompagnerende pianist i Tivolis syngespigetempel på Tivoliøen, senere i "Valhalla" og "Fregatten" i Tivoli-søen. Musikdirektør for artisttrup, der turnerede i Sverige og Rusland (diverse mindre markante varieté- og teaterjobs), utallige dansesalon- og værtshusengagementer. Fra 1892 pianist, konsulent og komponist på Nørrebros Teater i mere end 25 år, samtidig musikdirektør for Zoologisk Haves Orkester. Den tidligste revykomponist og i øvrigt uhyre produktiv. Besad dermed et bredt erfaringsgrundlag, men alt dette kan på ingen måde aktivt relateres til den spirende ragtime musik. Han nævner intet om grammofonpladeindspilninger i sine erindringer. Urne nedsat på Bispebjerg Kirkegård.

Optagelse hos Pathéfon sommeren 1921 med Carl Alstrup under ledelse af Olfert Jespersen og med bl.a. Jens Lynged, violin, samt musikere fra Det Kongelige Kapel (iflg. 'Vore Herrer' 1921. Der genkendes imidlertid et par mand, som åbenbart også har ernæret sig i Zoologisk Haves Orkester.)

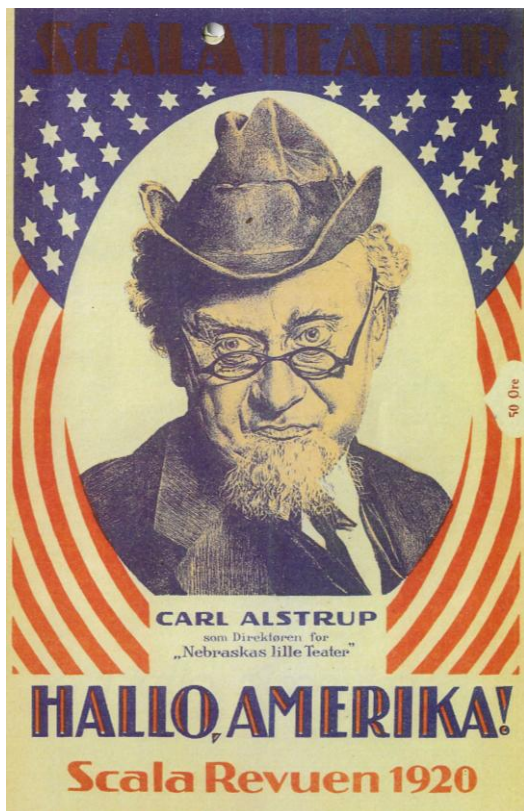

Olfert Jespersens Orkester under en pause i baglokalet til Zoologisk Haves Restaurant, ca. juli 1921. Nummer et fra venstre Olfert Jespersen. Nummer tre fra venstre Jens Lynged. Herren, der ses lige over servitricens hoved, er Launy Grøndahl. Flere af de afbildede personer genkendes også som medlemmer af Det Kgl. Kapel.

Ud over den amerikanske popularitet kunne en af årsagerne til den danske indspilning måske være, at Frede (og Hertha) Skaarup, Scala Teatrets direktør, var i USA i 1919 for at lade sig inspirere af tidens nye normer rent lyd- og udstyrmæssigt set. Her indkøbte Skaarup med eneret for Skandinavien rettighederne til "Dardanella", der var indlagt i Scala Revuen 1920 "Hallo, Amerika!", og hjembragte i tilgift 4-5 saxofoner til Scalas orkester – nu skulle det altså lyde som jazz! Selve stykkets handling stammede imidlertid fra en engelsk sketch "Nebraskas lille teater", som Skaarup fandt i London. Samtidig med, at man hyldede de feterede amerikanske fremskridt og moderniteter, parodierede man amerikanernes sentimentale overdrivelser.

Skaarup havde set rigtigt - i USA blev "Dardanella" (Felix Bernard/Johnny S. Black/Fred Fisher) nummer et på hitlisten i samfulde 13 uger og var den næstmest sælgende singletræffer i 1920 (hen ad vejen med over fem millioner eksemplarer, et all-time hit. Endnu i 1960 fik Bing Crosby og Louis Armstrong sammen en fin lille TV-triumf med denne melodi).

PROGRAM

Hallo, Amerika!
Scala-Revuen 1920

Revue-Komedie i 3 Akter (12 Afdelinger)
af
Paul Sarauw. Sangene af *Aage Steffensen* og *Johannes Dam*
Musik af *Georg Rygaard* m. fl.

PERSONERNE:

Anders Mundus, Hovmester i D.F.D.S.'s Tjeneste	<i>Oscar Stribolt</i>
Madam Mundus, hans Kone	<i>Olga Svendsen</i>
Peter } deres Børn	{ <i>Carl Alstrup</i>
Gabrielle }	{ <i>Liva Olsen</i>
Husum, lyrisk Forfatter	<i>Victor Montelt</i>
Jensen-Havkiær, Overkellner i Empire-Caféen	<i>Lauritz Olsen</i>
Flora, Skuespillerinde ved Palace-Teatret	<i>Gulhild Cortz</i>
Direktør Christensen	<i>Osvald Wallinie</i>
Direktør Blem	<i>Axel Schultz</i>

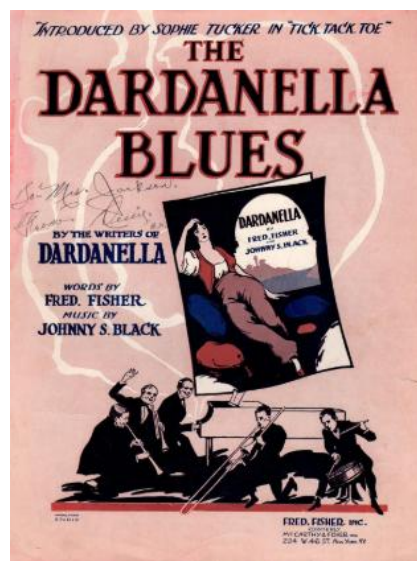
<p>Frøken Hansen, Kahytjomfru i D.F.D.S.'s Tjeneste ..... <i>Vera Esbøll</i> Johnson, Bankier ..... <i>Alfred Møller</i> Grace, hans Niece ..... <i>Kiss Andersen</i> En Kok ..... <i>Hans Jansen</i> Styrmanden ..... <i>Chr. Gjerland</i> En Fyrbøder ..... <i>Frants Stybe</i> Elsie, Serveringsdame ..... <i>Else Brinch</i> En Musiker ..... <i>Lauritz Olsen</i> Francis ..... <i>Axel Schultz</i> Pastor Nilson ..... <i>Peter Darnell</i> Hushovmesteren ..... <i>Frants Stybe</i></p> <p>Fiskerkoner, Blomsterkoner, Torvegæster, Vinduespuksere, kvindelige og mandlige Passagerer, Krinolinedamer, Palacegirls, kvindelige Opvartere, Restaurantgæster, spanske Danserinder, Politibetjente, Automobilister, Dragere, Tjenere m. fl.</p> <p>I 3., 8. og 12. Afdeling: Solodanse udførte af Fru <i>Solveig Oederwald-Lander</i> og Monsieur <i>Robert Xaroff</i></p> <p>I 3. Afdeling: Dardanella Amerikas populæreste Melodi. Eneret for Skandinavien: Scala Teater</p> <p>I 8. Afdeling: Suite Orientale Balletmusikken i „Opiums-Paladset“: Original-Komposition af <i>Georg Rygaard</i></p>	<p style="text-align: center;">Handlingen foregaar:</p> <table border="0"> <tr> <td style="vertical-align: top;"> <p>1. Akt: 1. Afdeling: Gl. Strand 2. " Empire-Caféen 3. " Amerikadampere</p> <p>2. Akt: 4. Afdeling: Tagrestaurant i New York 5. " Foran en Lade i Nebraska 6. " „Nebraskas lille Teater“</p> <p>Program for Forestillingen (se næste Side).</p> </td> <td style="vertical-align: top;"> <p>7. Afdeling: Gade i Kineserkvarteret i New York 8. " Opiums-Paladset 9. " Ved Niagara</p> <p>3. Akt: 10. Afdeling: Frihavnen 11. " Langelinie 12. " Langelinie-Paladset</p> </td> </tr> </table> <p style="text-align: center;">Iscenesættelsen ved <i>Axel Kjerulf</i> Orkestret under Ledelse af <i>Georg Rygaard</i> og <i>Johan Hye-Knudsen</i> Dansene indstuderede af Balletmester <i>Robert Xaroff</i> Dekorationerne af <i>Bang-Sørensen</i> og <i>Hjalmar Berth</i> Kostumerne dels af Frk. <i>Mariane Karsten</i>, dels fra <i>Madame Pascaud</i> i Paris, <i>Mr. Willy Clarkson</i>, London, og <i>Schneider-Anderson Co.</i>, New York</p> <p style="text-align: center;"><small>Samtlige i Forestillingen anvendte Melodier, Dekorationer, Kostumer og Idéer er SCALA TEATERS Ejendom, og alle Rettigheder til disse forbeholdes</small></p>	<p>1. Akt: 1. Afdeling: Gl. Strand 2. " Empire-Caféen 3. " Amerikadampere</p> <p>2. Akt: 4. Afdeling: Tagrestaurant i New York 5. " Foran en Lade i Nebraska 6. " „Nebraskas lille Teater“</p> <p>Program for Forestillingen (se næste Side).</p>	<p>7. Afdeling: Gade i Kineserkvarteret i New York 8. " Opiums-Paladset 9. " Ved Niagara</p> <p>3. Akt: 10. Afdeling: Frihavnen 11. " Langelinie 12. " Langelinie-Paladset</p>
<p>1. Akt: 1. Afdeling: Gl. Strand 2. " Empire-Caféen 3. " Amerikadampere</p> <p>2. Akt: 4. Afdeling: Tagrestaurant i New York 5. " Foran en Lade i Nebraska 6. " „Nebraskas lille Teater“</p> <p>Program for Forestillingen (se næste Side).</p>	<p>7. Afdeling: Gade i Kineserkvarteret i New York 8. " Opiums-Paladset 9. " Ved Niagara</p> <p>3. Akt: 10. Afdeling: Frihavnen 11. " Langelinie 12. " Langelinie-Paladset</p>		

De amerikanske komponister skyndte sig at kapitalisere på det heldige udfald ved straks at følge op med en "Dardanella Blues", hvor ord som 'blues' og 'jazz' og megen anden elendighed indgik i sangteksten, ligesom man genbrugte obligat-stemmen fra den første indsats – men det er en helt anden historie.

Stakkels Frede Skaarup måtte uheldigvis afvente sin fortjeneste – på premiére aftenen, ved indledningen af 3. afdeling, kortsluttede et kabel, hvorved en hvæsende stikflamme beskadigede scene og kulisser. Tilskuerne

troede begejstrede og meget naturligt i første omgang, at dette var endnu en nyt eventyrligt påfund, men da glødende kulssedele hvirvledes rundt i orkestergrav (med noder og instrumenter) og ud over publikum, opstod panik. Hvad ilden ikke destruerede, fuldbyrdede vandmassernes mængder – den seneste landvinding, det skrigmoderne og nys installerede sprinkleranlæg beviste sin store effektivitet. Publikum løb rædselsslagne mod nødudgangene, dog - typisk dansk - ikke mere skræmte end at man sikrede sig de i garderoben deponerede pelsrober. Imedens spankulerede forestillingens hovedkraft, Carl Alstrup, bravt op og ned blandt teatrets stolerækker, medens han højlydt forkyndte: "Bliv siddende – vi spiller videre om et øjeblik!"

Frede Skaarup

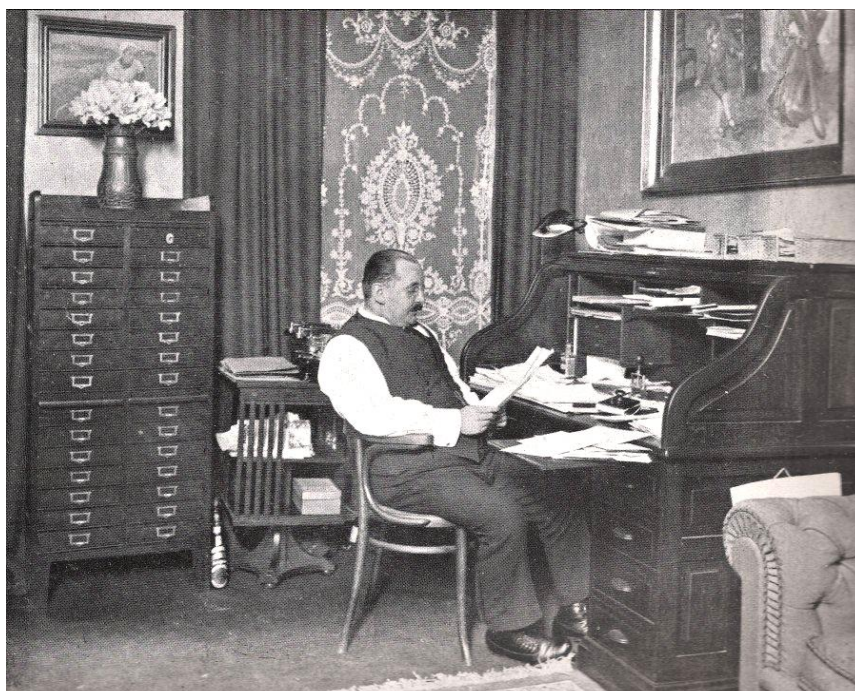
Dette lod sig imidlertid ikke gøre – selv om der heldigvis kun opstod ubetydelige personskader, især blandt musikerne. Disse kunne dog, forbundne og indsmurt i brandsårssalve, alle tage hjem efter endt behandling.

Hermed var det egentlig 'bevist', hvor 'farligt' det var at beskæftige sig med jazz – yderligere vand på møllen for de negativt indstillede koryfæers udmaalede fremtidsrædsler for denne kunstart.

Skaarup måtte i gang med nedrivning, genopbygning og fornyet udskrivning af nodemateriale. En månedstid senere havde man atter premiére, med stor succes. Revyen spillede samfulde 201 forestillinger og indtjente mere end én million kroner

Jo, jazzens indtog i Danmark slog så sandelig gnister.

NOTE I kilder/hjælp: Vore Herrer 1921, Statsbiblioteket/DKB Århus, Scala Teatrets Programmer, Vordingborg Bibliotek, Dansk Biografisk Leksikon, Dansk Film Database, Wikipedia, Claus Røllum/Det Kongelige Bibliotek, "Politikens Revyhistorie" 1981

Frede Skaarup i sit teaterkontor – en storsynet, visionær og dristig teaterleder stærkt støttet af fru Hertha Skaarup

Scala-teatrets hovedindgang ved siden af "National" i Vesterbros Passage.

Hvad angår de tidlige pladeoptagelser med ukendte besætninger kunne det også sagtens tænkes, at man skal lede blandt teaterorkestre. Dels var disse bands særdeles vel sammenspillede, musikalsk velfunderede, og med erfaring i alle genrer; og dertil sad der mange dygtige og bredtfaavnende musikere i de førende orkestergrave, så som Scala, Nørrebro Teater, Frederiksberg Teater, Casino, Dagmar-teatret etc. Endelig kunne man praktisk også bruge det pågældende teater – med velfungerende akustik - som indspilningslokale.